

казувались тільки у спеціально відведенні, переважно нічні години.

3. Нарешті, розпочати реальне впровадження в школах на всій території України навчального курсу "Християнська етика". Але, наскільки нам відомо, далі розмов про це у вищих ешелонах влади діло не йде.

У нас залишилось не так багато часу, щоб виправити ситуацію, а тому сподіваємось, що

наша влада прислухається до тих висновків, які будуть зроблені на цій конференції. І ми та інші наші колеги, зустрівшись на III Міжнародній науково-практичній конференції "Здоровий спосіб життя", зможемо розробити вже наступні рекомендації, а не констатувати подальше погіршення ситуації.

Ю.М.Панишко

кандидат медичних наук, доцент кафедри природничо-математичної освіти

Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

В.А.Гавура

в.о. головного інженера Славутського держлісгосп

РОЛЬ ЛІСУ У ЗДОРОВОМУ СПОСОБІ ЖИТТЯ

Лісова політика – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення охорони, відтворення і ефективного, збалансованого використання всіх ресурсів, корисних властивостей та інших цінностей лісів, необхідних цивілізації сьогодні та в майбутньому. Необхідною умовою її успішної реалізації є наявність систем управління лісами і лісовим сектором економіки на міжнародному і національному рівнях.

Класичні цілі національної лісової політики прямо впливають із значення лісу для життя держави і суспільства. Вони поділяються на екологічні, ресурсно-економічні і соціальні.

У XXI столітті проблеми екології набули планетарного характеру. На земній кулі все втягнуто в господарський обіг. Скрізь утворилися технологічні ландшафти, в багатьох районах планети виникли рукотворні пустелі, багато видів рослин і тварин зникає з лиця землі. В озоновому шарі утворюються діри, забруднюються моря і океани, зникають малі річки, а середні і великі – міліють і також забруднюються продуктами ерозії та відходами виробництва, виснажуються запаси корисних копалин, виникає так званий парниковий ефект і змінюється клімат.

Люди починають усвідомлювати, що природа на межі катастрофи. Екологічна загроза нависла над людством грізною хмарою. Люди „не чекають милості” від природи, але і надалі використовують її немилосердно-злочинно. Вони гублять не лише довкілля, а й своє майбутнє, свою історію, фізичне й духо-

вне здоров'я. Природу не можна перемогти, з неї можна лише черпати, а для її відродження потрібно здійснити комплекс заходів, насамперед зупинити процес знищення лісів і залучити невгіддя.

Визначення нових підходів в розв'язанні проблем і гострих протиріч у поступі цивілізації на основі поєднання економічного розвитку з турботою про природне середовище неможливо досягти без оптимізації використання лісових екосистем, які забезпечують рівновагу всіх природних процесів і формують оптимальне довкілля. Збіднення і деградація навколишнього середовища – симптоми неефективного функціонування економічної системи. Це підтверджує досвід цивілізованих держав.

Ліс вирощується століттями, і тому фінанси треба лічити з урахуванням цих особливостей лісового господарства. Ось чому не можна обійтися без елементів планової економіки, а також без державної власності на ліси, обов'язково спираючись на ринкові відносини. Щодо лісового господарства Хмельниччини, то дію механізму приватної власності тут треба дуже обмежити, а для лісових земель – виключити. На Львівщині вже розпочався процес передачі в оренду ділянок лісового фонду, які перебувають у постійному користуванні лісгосподарського підприємства „Галсільліс”. Оренда зеленого масиву передбачає надання фізичним та юридичним особам права для ведення лісового, або мисливського господарства, культурно-

оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілей.

Хмельниччину можна розглядати як своєрідний полігон для всієї України: північ області – це мале Полісся, центр – лісостеп, а ближче до півдня зона степової рослинності, де здійснюється заліснення на крутосхилах, створення лісових культур на терасах. Лісистість території області – лише 12,5%. Ліса розташовані нерівномірно, лісистість дуже строката: від 29% по Славутському районі і до 1,5-2% по Волочиському і Теофіпольському.

Джерелом фінансів у цивілізованих державах є платня за шкоду, завдану природі підприємствами, та за обсяги використання природних ресурсів. Необхідно зважити і на втрати від пожеж, хвороб, шкідників, вітровалів, промислових емісій. Водночас соціально-економічні потреби спонукають суспільство турбуватись про відтворення лісів, посилення водоохоронно-захисних, санітарно-гігієнічних та оздоровчих функцій, збереження біорізноманітності.

Для економіки Славутчини дещо, на нашу думку, може дати рекреаційне лісокористування. Необхідно вирішити питання про використання рекреаційних лісових ресурсів оздоровчими організаціями, профілакторіями, базами відпочинку і молодіжними центрами. Це один із важливих напрямків у лісовому господарстві, бо йдеться про поліпшення стану здоров'я громадян, без хімічних ліків, з використанням природних та народних методів і внутрішніх сил людини. Надзвичайно велике значення відіграють санітарно-гігієнічні функції лісових насаджень, які забезпечують створення екологічно сприятливого середовища для людини. Дослідженнями виявлена перевага лісу в справі поглинання надмірної кількості вуглекислоти, токсичних речовин та забезпечення біосфери киснем. Незважаючи на те, що лісами вкрито всього 9% земної поверхні, саме в лісових рослинних формаціях, які представляють собою найбільшу концентрацію біомаси на одиницю площі, спостерігається висока інтенсивність кругообігу кисню і вуглекислого газу. Виробництво кисню лісом на 1 га площі в 3-10 разів перевищує його продукування польовими культурами. Кисень виділяється зеленим листям рослин завдяки фотосинтезу, тобто процесу створення рослинами органічних речовин з вуглекислого газу і води з допомогою

світлової енергії. В сонячні дні, за дослідженням фізіологів, 1 га лісу поглинає з повітря 220-280 кг вуглекислого газу і виділяє 180-220 кг кисню. Корисними є і фітонциди, що виділяються лісом в атмосферу. Це біологічно активні газоподібні речовини, які згубно діють, або пригнічують ріст шкідливих мікроорганізмів.

У Швейцарії, наприклад, заготівля деревини не є основою лісогосподарського виробництва, а проводиться для забезпечення нормального функціонування лісових систем. Ліс виступає багатофункціональною системою і формує життєтворне середовище. Одночасно ліс там інтенсивно використовується для отримання харчових і кормових ресурсів, продуктів мисливства, лікарської і технічної сировини, а в останню чергу – заготівлі деревини. Отримання деревини не є основним завданням лісового господарства, всі рубки спрямовані на підвищення захисних, охоронних та інших корисних функцій лісу.

Необхідно створювати оздоровчі установи, заповідні об'єкти, аби досягти екологічної безпеки та формувати відповідні умови для оздоровлення людей. Ліс повинен відігравати все більшу роль у забезпеченні екологічної безпеки. Справа не лише в тому, що ліси виконують важливі суспільні функції (охоронні, захисні, рекреаційні та інші). Основна функція лісу – екологічна. Виходячи із складу лісових насаджень Славутчини та регіональних особливостей, необхідно на нашу думку визначити такі напрямки ведення лісового господарства: заповідно-рекреаційний, екологічно-реструктивний, та мисливсько-рекреаційно-лісогосподарський. Загальний запас деревини в лісах Славутчини – понад 4,9 млн. куб.м., а щорічний приріст деревини сягає 105 тис. куб.м. Середньорічний приріст лісонасаджень у Славутському ДЛГ становить 4,5 куб.м на 1 га, а вирубується в середньому тільки по 3,2 куб.м.

Велике значення в побічному користуванні лісом має заготівля лікарських рослин. За 2001 рік заготовлено держлісгоспами об'єднання понад 90 тон лікарської сировини. У держлісгоспах утримується понад 700 бджолиних сімей, вироблено 63 центнери товарного меду. На Славутчині добре ростуть багато плодових, ягідних деревних порід, що мають велике лікарське значення (шипшина, калина, аронія, обліпіха, ожина і т.д.).

Насправді дивовижною є пора року, коли починається великий ягідний парад у наших Поліських лісах. Скільки цвіту, краси форм ягід і всі вони багаті на вітаміни, без яких життєдіяльність людини підтримувати у нормальному стані просто неможливо, і не тільки самі ягоди – криниця здоров'я, але й листочки корисні. Здавна люди ходили до лісу, щоб запасти цілющими дарами на довгу холодну зиму.

Лікувальні властивості рослин, відомі з сивої давнини. Трави, кору дерев, цвіт успішно застосовуються для лікування багатьох захворювань. Однак сьогодні, коли володаркою в медицині стала її величність хімія, більшість людей вірять у те, що штучні препарати, тваринного походження, вилікують нас. Не будимо ставити під сумнів досягнення медичної науки, але й не слід забувати того, що близько 50% лікарських препаратів виготовляється з рослинної сировини, яка у великій кількості росте у лісі. І люди, й тварини часто звертаються за допомогою до природних засобів лікування тієї чи іншої хвороби. Нині спостерігається потужний розвиток хімічної фармацевтики, а яскрава реклама ліків діє досить переконливо, і ми забуваємо про природні засоби лікування, що знаходяться зовсім поряд і не потребують значних матеріальних витрат. Коли хворіємо ми чи наші улюбленці, то звертаємось до далеко не безневинних ліків. Антибіотики, сульфаніламід, ферменти, гормони, мають властивість накопичуватись в організмі, кристалізуватись, а це дуже негативно впливає на такі життєві органи, як печінка, нирки, мозок.

Лікарські рослини використовуються в домашніх умовах для лікування багатьох хвороб, зокрема серцево-судинних (конвалія, горицвіт), прямо незамінні. Плоди шипшини – важлива сировина для промислового виготовлення вітаміну С, без якого неможливо випустити ряд ліків. Отриманий із шипшини вітамін оцінюється вище, ніж штучно виготовлена аскорбінова кислота. Багато лікарських рослин застосовуються у консервному, ковбасному, кондитерському, хлібопекарському та парфумерному виробництвах.

Сьогодні на території держлісфонду об'єднання „Хмельницькліс” заповідні площі становлять близько 42 тис. га, або 22,5% від загальної площі державного лісового фонду. Створений регіональний ландшафтний парк

„Мальованка”, площею 8,8 тис. га, який є унікальним в Україні.

Створення змішаних за власністю рекреаційно-пізнавальних центрів може зацікавити інвесторів. Центри треба будувати за аналогією до багатопверхових мисливських будиноків, де на першому поверсі розташовуються адміністрація та музей, на другому та третьому можуть бути готелі з високим комфортом. На часі – вдосконалення структури нашого господарювання. Для оперативного керування в державному комітеті лісового господарства України, на нашу думку, потрібно створити управління рекреаційного користування, а практичними виробничими підприємствами повинні стати високорентабельні рекреаційно-мисливські господарства. Таким чином, не доведеться створювати нові установи, а головне нічого не руйнувати. Для фінансування згаданих підприємств доцільно на нашу думку, створити на рівні Хмельницьчини ЗАТ „Лісова рекреація”, – яке б об'єднало хоча й досить бідних, але компетентних та зацікавлених, фахівців-лісівників. До того ж, відпаде необхідність організації Національного природного парку „Озеро Святе”, за що так активно виступають екологи та окремі архітектори-комерсанти. Правильне, розумне свідоме ставлення до природного середовища потрібно виховувати і особливо у дітей та підлітків.

Впродовж усієї історії людства, а відповідно, і історії медицини, рослини відігравали і продовжують відігравати надзвичайно важливу роль у житті людини. Вони допомагають їй лікувати і тілесні, і душевні рани, рослини потрібні хворим і здоровим – це коріння дерева, на якому пишним квітом зросла наша цивілізація, і пам'ятаючи це, необхідно з більшою турботою та увагою відноситись до нашого скромного, зеленого друга. Коли Ви заходите в святково мовчазний ліс, або ступаєте по м'якому луговому килиму, пам'ятайте, що Ви знаходитесь серед творинь великого Майстра – Природи, де кожна травинка, кожний листочок – неперевершений зразок для наслідування мистецтву і науці.

Під час святкування Дня Незалежності неодноразово на всіх рівнях звучали висловлювання, що національна ідея не спрацювала. Ми пропонуємо за національну ідею взяти збереження рідної Природи. Дійсно, хіба не заслужила того наша багатостраждальна зем-

ля, рідючі та зникаючі звірина і птаство! Навстав час повертати борги природі.

Велич нації полягає не в збудованих палацах, а в тому високодуховному середовищі, яке вона створила і яке дозволяє жити в любові та злагоді з природою, бути величній кожній людині незалежно від того, яке місце вона займає в системі суспільного устрою. Відповідно акценти історичної науки повинні торкатися, передусім, духовності світових цивілізацій, а не на загарбницьких вдачах і невдачах, спорудах, збудованих у бездуховному середовищі. Якщо світова спільнота, розбещена матеріальними статками, не змінить споживацьку філософську концепцію своєї ролі на Землі, не навчиться жити в злагоді з Природою (храмом Божим), то майбутні покоління земної цивілізації може спіткати доля динозаврів.

Світова суспільна думка в захопленні від розвитку світової спільноти в двадцятому столітті в усіх сферах суспільного життя. Пройдуть роки і майбутні покоління дадуть дещо інші оцінки нашому поколінню – бездуховним варварам високодуховної Природи.

Література

1. Вакулук П.Г. „Нариси з історії лісів України”, Фастів, 2000

2. Ковальчук С.І., Задорожний М.Н. „Пам'ятки природи Хмельниччини”. Львів: Каменяр., 1985.-С.-47-48.
3. Рева М.П., Рева Н.Н. „Дикі їстівні рослини України”, К. 1986
4. Національні природні парки в екологічній мережі України. // Мат-ли Всеукраїнської наук. прак. конф. (Славута, 27 листопада 2001 року).- Кам'янець-Подільський, „Оньюм”, 2001
5. Сако В.М. „Растения й медицина”, М., 1978
6. Пироженко А.А. „Целебные растения”, К., 1980
7. Найчук М.С., Курельчук П.І., Кравчук П.С. „Зелені шати Славутчини”, Львів. Каменяр, 1995.
8. „Російсько-український словник термінів лісівництва”, К., „Наукова думка”, 1980
9. Носаль М.Н., Носаль І.М. „Лікарські рослини та способи їх застосування у народі” К., 1960
10. Генсірук С.А., Бондар С.С. „Лісові ресурси України, їх охорона, використання”, К., 1976

В.М.Петлін

доктор географічних наук, професор кафедри фізичної географії

Т.М.Чорновус

дизайнер

Львівський національний університет ім. І.Франка

✓ ЛЮДИНА - ЯК ГАРМОНІЙНА СКЛАДОВА ПРИРОДИ

Людина, в контексті запропонованої назви статті, розглядається в двох аспектах: як індивідуальність (окрема особистість) і як узагальнений термін „людство”.

Людина є вершиною еволюційного розвитку природи (за Дарвіним) і цілеспрямованої дії вищих енерго-інформаційних егрегорів (за творцями теорії абсолютного вакууму Шипова та Акімова), Бога (за релігійними вченнями). На нашу думку, істина знаходиться десь між всіма цими твердженнями у їх гармонійній поєднаності. Тому стан гармонійного співіснування і є визначальною умовою нормального просторово-часового функціонування даних систем.

Такі закони природи - як доцільність, квазірівноваженість, ритмічність, взаємодоповненість і нарешті спільність еволюційного

розвитку належать не тільки людському суспільству, а і всій природі. Людина виникла у вже сформованому природному оточенні і достатньо ймовірно була надзвичайно добре до нього пристосована, тобто відповідала всім перерахованим законам. Ця думка підтверджена тим фактом, що не маючи технічних засобів до існування, вона все ж таки вижила і, враховуючи швидкість збільшення чисельності своєї популяції, та інтенсивність просторового поширення, існувала у доволі сприятливому середовищі. Не маючи переважних характеристик у фізичній силі, швидкості, відлякуючих охоронних засобах (наприклад, отрути), просто захисних засобах (наприклад, панциру), людина зуміла вивіститись над іншим тваринним світом завдяки унікальним можливостям свого розуму. До